

Luleå tekniska universitets svar på remiss U2025/01586, EU:s ramprogram för forskning och innovation

Sammanfattning

Luleå tekniska universitet stödjer i stora drag Europeiska kommissionens förslag till nästa ramprogram för forskning och innovation samt det tillhörande specifika programmet för dess implementering. Samtidigt vill vi, i enlighet med Regeringskansliets inbjudan, framföra specifika synpunkter på de frågor som ställts, med fokus på hur Sverige kan bidra till att påverka utformningen av ramprogrammet, hur förslaget påverkar Sverige samt vilka nationella åtgärder som kan stärka möjligheterna till framgång i programmet.

Remissyttrandet kan sammanfattas i följande punkter:

1. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation?

Ja, i hög grad.

Luleå tekniska universitet stödjer förslaget till Horisont Europa 2028–2034 som innehåller en fortsatt tydlig prioritering av vetenskaplig excellens, särskilt inom Pillar I – Excellent Science (ERC, MSCA, JRC) med en föreslagen budget på €44,1 miljarder i löpande priser. ERC:s roll som oberoende och excellensbaserat finansieringsorgan bekräftas, och MSCA-programmet får fortsatt stöd för internationell mobilitet och forskarkarriärer, vilket är avgörande för att attrahera talanger till Europa. LTU välkomnar att ERA-agendan ges en egen, strukturerad pelare i förslaget. Pelare IV omfattar ERA-policy, forsknings- och teknikinfrastruktur samt *widening participation and spreading excellence*. Detta ger en tydlig och operativ ram för att genomföra ERA:s mål inom ramen för ramprogrammet.

FP10:s struktur och budget bedöms i hög grad stärka europeisk forskningsexcellens. Pelare I (*Excellent Science*) samlar EU:s spetsverktyg för forskning – ERC, MSCA och JRC – med en tydlig förstärkning i synlighet och finansiering:

- ERC ges utökat utrymme att stödja banbrytande forskare och team.
- MSCA fortsätter att främja forskarmobilitet och karriärutveckling.
- JRC integreras nu i Pelare I (EUR 2,6 miljarder) med ökat fokus på vetenskapligt stöd till EU:s politik och öppna vetenskapsmetoder. I nuvarande programperiod (Horisont Europa 2021–2027) finansieras Joint Research Centre (JRC) som en separat del genom direkta åtgärder utanför pelarstrukturen, med syfte att tillhandahålla vetenskapligt stöd till EU:s politik. I förslaget till FP10 (2028–2034) integreras JRC nu formellt i *Pelare I – Excellent Science* med en dedikerad budget på 2,6 miljarder euro. Finansieringen förblir icke-konkurrensutsatt, men läggs inom en pelare där övriga medel annars fördelas genom öppen konkurrens (t.ex. ERC,

MSCA). Det innebär att en andel av Pelare I:s budget reserveras för kommissionens egen forskningsverksamhet.

LTU välkomnar även att FP10 integrerar European Research Area (ERA) mer systematiskt i Pelare IV, där ERA-policy, forsknings- och teknikinfrastruktur samt breddad excellens samlas. Detta är ett viktigt steg för att säkerställa att forsknings- och innovationspolitiken inte behandlas som en isolerad reformdel, utan som en aktiv, samordnad och strategisk komponent i hela ramprogrammet. Breddad excellens programmet fortsätter men delar nu upp mottagarländerna i två kategorier: *widening och transition countries* – de senare är de som har kunnat visa framsteg på EU:s innovationsresultattavla och positiv avkastning från Horisont Europa programmet. Endast deltagare från dessa två grupper kommer att fortsätta vara berättigade att samordna åtgärder för "Breddat deltagande och spridning av excellens". Från och med 2030 kommer tillgången till kapacitetsuppbyggnadsprogram att begränsas till utvidgningsländer som har ökat sina offentliga FoU-utgifter under föregående år

Förslag till svensk påverkan och nationell åtgärd:

- Sverige bör värna om en hög andel konkurrensutsatta medel inom Pelare I, särskilt till ERC och MSCA, och säkerställa att integrationen av JRC inte minskar tillgången till öppna forskningsmedel för universitet och forskare.
- Sverige bör i förhandlingarna begära tydliggörande av denna budgetmässiga förskjutning och dess konsekvenser för konkurrensutsatt forskning, samt verka för att säkerställa transparens, fortsatt öppenhet i övriga delar av Pelare I och tydliga möjligheter för externa aktörer att samarbeta med JRC där relevant.
- LTU vill särskilt betona att excellens bör definieras brett och inkluderande – det omfattar såväl grundforskning som tillämpad forskning, liksom forskningsmiljöer som bidrar till regional utveckling, europeisk sammanhållning och hållbar omställning. Arktiska regioner, med sina unika samhällsutmaningar, forskningsbehov och innovationsmiljöer, bör fortsatt vara en prioritet inom denna breddade förståelse av vad europeisk forsknings- och innovationskompetens innebär.
- Sverige bör i förhandlingarna verka för att FP10:s infrastruktursatsningar möjliggör även stöd till nationella och regionala teknologi infrastrukturer, särskilt de som kopplar till tillämpad forskning och industriell samverkan.
- Sverige bör i förhandlingarna driva att möjligheter för mindre samarbeten och projekt på lägre TRL-nivåer ökar, för att sänka trösklar och bredda deltagandet från fler aktörer och geografier.

2. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation?

Ja, i hög grad.

Luleå tekniska universitet bedömer att förslaget till Horisont Europa 2028–2034 (FP10) i hög grad skapar förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation. Den föreslagna programmets struktur möjliggör ökad samverkan över olika nivåer – från EU till nationell och regional nivå – och mellan olika aktörer, inklusive akademi, näringsliv och samhälle.

FP10 betonar vikten av att samordna forsknings- och innovationsinvesteringar mellan EU och medlemsstaterna. Detta framgår särskilt i kopplingen till Europeiska konkurrenskraftsfonden (ECF) och det föreslagna Competitiveness Coordination Tool (CCT). Syftet är att öka den strategiska samsynen och resursanvändningen inom ramen för gemensamma prioriteringar. Dock är det ännu oklart hur CCT praktiskt kommer att fungera, vilket skapar osäkerhet kring medlemsstaternas inflytande över prioriteringar, fördelning och styrning.

Programmet öppnar även för gemensamma utlysningar, parallell finansiering och synergier med nationella och regionala program genom bestämmelser om gemensam reglering och genomförande. Dessa möjligheter kan – om de utvecklas vidare – skapa praktiska verktyg för svenska aktörer att kombinera EU-finansiering med resurser från exempelvis Vinnova eller regionala FoI-insatser. För detta krävs dock nationell kapacitet, samordning och tydligare vägledning från kommissionen kring implementation.

Pelare II och III i FP10 fokuserar på tillämpad forskning, innovationskapacitet och industriell omställning, där Sverige har starka positioner och etablerade samverkansmodeller. FP10:s fokus på europeiska partnerskap, missions, innovationsekosystem och stöd till hela värdekedjan – från forskning till kommersialisering – innebär ökade möjligheter att koppla svensk forskning och innovationskraft till europeiska omställningsmål.

Samtidigt pekar FP10:s pelare IV – ERA – mot ett mer integrerat FoI-system i EU. Där understryks vikten av ökad samordning av nationella forsknings- och innovationssystem, kapacitetsuppbyggnad och utveckling av gemensamma policyverktyg. Dessa ambitioner kan stödja utvecklingen av synergier, men kräver att medlemsstaterna ges inflytande i utformningen och implementeringen.

Förslag till svensk påverkan och nationell åtgärd:

- Sverige bör i förhandlingarna begära tydliggörande av det föreslagna Competitiveness Coordination Tool (CCT) – dess syfte, styrning och praktiska tillämpning. Verktøget bör utvecklas i nära samråd med medlemsstaterna och bygga på transparens och ömsesidighet.
- Sverige bör verka för att förenkla och främja användningen av gemensamma utlysningar och parallell finansiering mellan FP10 och nationella/regionala FoI-program. Detta bör underlättas genom tydliga rättsliga och administrativa ramar från kommissionen.

- Sverige bör stödja fortsatt tillgång till medel för mindre samarbetsprojekt och insatser på lägre TRL-nivåer, vilket underlättar deltagande från nya aktörer och stärker kopplingen mellan akademi, samhälle och industri – särskilt i geografiskt perifera regioner som Arktis.
- Sverige bör stärka den nationella samordningen av deltagande i FP10, inklusive strategiskt stöd till svenska aktörer att leda eller delta i europeiska partnerskap och missions inom områden där svensk forskning och innovation har särskild kapacitet.

3. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor?

Ja, i hög grad.

Luleå tekniska universitet bedömer att förslaget till Horisont Europa 2028–2034 (FP10) i hög grad skapar förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor. Flera delar av programmet, särskilt i Pelare II och III, utformas för att stimulera samarbete mellan universitet, företag och andra innovationsaktörer längs hela värdekedjan – från grundforskning till marknad.

Pelare II:s fyra strategiska områden – *Clean Transition*, *Health and Bioeconomy*, *Digital Leadership* och *Resilience and Security* – är särskilt viktiga för att adressera Europas konkurrenskraft och samhällsutmaningar. Här blir universitetens roll i samverkan med industrin avgörande för att bidra med lösningar och utveckla framtidens kompetenser. Pelare III förstärker kopplingen mellan forskning och marknad genom en utökad European Innovation Council (EIC), som stöttar samverkansprojekt, skalning av teknik och innovationsekosystem.

Även MSCA-insatser inom Pelare I välkomnar samarbete med industrin, särskilt genom *postdoc-fellowships* och *doctoral networks*, som kan kombineras med placeringar i privat sektor. Detta är viktigt för att ge yngre forskare erfarenhet av tillämpad forskning och öka rörligheten mellan akademi och näringsliv.

Samtidigt innebär konkurrenslogiken i FP10 – där medel ofta fördelas i öppen konkurrens – att universitet behöver fortsatt utveckla kapacitet för att etablera partnerskap med företag och formulera tillämpningsrelevanta projekt.

Förslag till svensk påverkan och nationell åtgärd:

- Sverige bör stödja att MSCA fortsatt uppmuntrar mobilitet mellan akademi och industri, särskilt för unga forskare, och verka för att industrisamarbete i dessa åtgärder förstärks ytterligare.
- Säkerställ att finansieringsgraden för SME och industripartners är tillräcklig för att de ska kunna delta i samverkansprojekt tillsammans med akademien, utan att ekonomiska trösklar uppstår.

- Sverige bör främja bredare stöd till innovationsekosystem, testbäddar och teknikinфраstruktur, där universitet, företag och samhällsaktörer samverkar i praktiken.
- Stärk samordningen mellan FP10:s tematiska satsningar och nationella initiativ, så att svenska universitet enklare kan ta ledande roller i att lösa både konkurrensrelaterade och samhällseliga utmaningar i samverkan med industri.

4. Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet?

Ja, under vissa förutsättningar.

Luleå tekniska universitet bedömer att FP10 i flera avseenden skapar bättre förutsättningar för ökat svenskt deltagande i ramprogrammet – men att det samtidigt krävs nationella åtgärder för att fullt ut tillvarata dessa möjligheter. Förslaget innehåller förenklingar av regler, breddade deltagarformer och strukturella insatser som syftar till att sänka trösklarna för fler aktörer att delta.

FP10 bygger vidare på principerna om öppen konkurrens och vetenskaplig excellens, men lyfter också vikten av att inkludera *newcomers* och *underrepresented regions*. Bland annat föreslås större flexibilitet i arbetsprogrammen, kortare handläggningstid (max 7 månader till beslut), standardiserade finansieringsnivåer och ökad användning av lump sums – vilket kan förenkla för svenska aktörer, särskilt små lärosäten och nya deltagare.

Programmet tydliggör att samverkan mellan olika aktörstyper – akademi, industri, offentliga aktörer – är centralt. För svenska universitet med starka partnerskap med näringslivet, som LTU, skapas bättre möjligheter att delta i samverkansprojekt, särskilt inom Pelare II (tematiska satsningar) och Pelare III (innovation och kommersialisering). Dock kvarstår strukturella utmaningar. FP10 bygger fortsatt på en konkurrensutsatt logik, vilket innebär att länder och aktörer med etablerad EU-närvaro och stödsystem tenderar att dominera. Det finns risk att aktörer utanför storstadsregionerna får svårare att ta plats om inte nationellt stöd till ansökningar, partnersökning och koordinering förstärks.

Sverige har idag ett viktigt samordningsarbete genom EU-SAM, ett samarbete mellan Vinnova, Formas, Forte, Energimyndigheten, Rymdstyrelsen och Vetenskapsrådet, som syftar till att koordinera svenskt deltagande i EU:s forskningspartnerskap och gemensam dialog med kommissionen.

Trots denna breda förankring är de operativa resurserna för stöd till ansökningsarbete, projektkoordinering och deltagande fortfarande otillräckliga – särskilt för mindre lärosäten, regionala forskningsmiljöer och nya aktörer.

Sverige bör därför förstärka och bredda stödet, och möjliggöra:

- fler stödutlysningar riktade till koordinering och partnerskap,

- operativt stöd till FP10-ansökningar från hela forskningssystemet,
- samt samordnade insatser för att fler svenska aktörer ska kunna ta ledarroller i ramprogrammet.

Vidare är kopplingen mellan FP10 och nationella program inte tillräckligt tydligt operationaliserad. För att öka svenskt deltagande krävs bättre nationell spegling av EU:s strategier och roadmaps, samt samordning av finansieringsverktyg mellan svenska myndigheter och EU-program.

Förslaget till FP10 innehåller flera åtgärder som potentiellt stärker det svenska deltagandet, särskilt genom förenklade regler, kortare handläggningstider och ökad flexibilitet i arbetsprogrammen. Därtill bekräftas att programkommittéerna inom Horizon Europe kvarstår och fortsatt har en formell och beslutsfattande roll i antagandet av arbetsprogram, i enlighet med komitologiförordningen (EU) 182/2011. Det gäller i synnerhet delar av programmet som rör forskningssamverkan och grundforskning, där Sverige har starka forskningsmiljöer.

Samtidigt innebär införandet av den europeiska konkurrenskraftsfonden (ECF) en förändrad styrmodell för flera strategiska områden – såsom digitalisering, grön omställning och säkerhet. Dessa så kallade *policyfönster* är redan definierade i lagförslaget, och det strategiska innehållet styrs i huvudsak av Europeiska kommissionen, inklusive flera generaldirektorat.

En ny styrmekanism, *Competitiveness Coordination Tool (CCT)*, föreslås för att samordna investeringar mellan EU och medlemsstater. Men verktyget är rådgivande och saknar formella beslutsbefogenheter för medlemsländerna. Detta innebär att det svenska inflytandet förskjuts från beslutsnivå till strategisk dialog, vilket medför en mer centraliserad styrning från kommissionens sida.

Det svenska deltagandet i ramprogrammet kan stärkas genom förenklingar och bevarade programkommittéer inom Horizon Europe. Men i delar som omfattas av ECF minskar medlemsstaternas direkta inflytande över strategisk inriktning och arbetsprogram.

FP10 föreslår att schablonen för indirekta kostnader (overhead) även fortsatt ska vara 25 % av direkta kostnader. Detta är otillräckligt. Enligt SUHF:s OH-modell (2024) ligger de faktiska indirekta kostnaderna för forskning i svenska lärosäten på 40–60 % beroende på verksamhetstyp. I praktiken innebär detta att varje deltagande i ett EU-projekt leder till ett strukturellt underskott för svenska lärosäten – vilket minskar incitamentet att delta.

Vinnovas rapport *”Sveriges deltagande i Horisont Europa”* (2022) (Horisont Europas årsbok 2024) bekräftar att systemet missgynnar Sverige:

- svenska universitet går back på EU-projekt om OH-gapet inte täcks,
- detta minskar viljan att söka EU-medel,
- och bidrar till att Sverige tappar andelar i Horisont Europa.

EU-kommissionens egna analyser inom WIDERA och ERA har också visat att 25 % OH-sats inte är tillräckligt för att bygga upp administrativ kapacitet i mindre eller nyare aktörsgrupper – vilket försvårar målet om breddat deltagande.

Förslag till svensk påverkan och nationell åtgärd:

- Sverige bör i förhandlingarna verka för att höja schablonen för indirekta kostnader (overhead) i FP10 från nuvarande 25 % till minst 40 %, i linje med SUHF:s och Vinnovas beräkningar av faktiska kostnader i svenska universitet. Enligt SUHF:s OH-modell ligger reell kostnadsnivå ofta på 40–60 %, vilket innebär att svenska lärosäten underkompenseras i EU-projekt.
- Om en höjning inte kan förhandlas fram på EU-nivå, bör Sverige införa ett nationellt system för medfinansiering av indirekta kostnader i EU-projekt, så att svenska deltagare inte missgynnas i jämförelse med länder som har statlig medfinansiering av OH-kostnader (t.ex. Tyskland och Nederländerna).
- Sverige bör i förhandlingarna tydligt driva kravet på att medlemsstaternas inflytande över arbetsprogram och budgetfördelning inom både FP10 och ECF bevaras och stärks. Detta är särskilt viktigt då flera delar av programmet – framför allt inom ECF – föreslås styras genom expertråd eller andra kommissionsledda strukturer, vilket riskerar att urholka den nuvarande modellen med programkommittéer.

5. Vilka delar i förslaget bedöms extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar?

Luleå tekniska universitet (LTU) bedömer att det föreslagna ramprogrammet Horizon Europe 2028–2034 (FP10), inklusive det specifika programmet för implementering, i stora delar stärker förutsättningarna för forskning och innovation i Europa. Samtidigt finns tydliga områden där Sverige bör agera i förhandlingarna för att skydda strategiskt viktiga principer, resurser och deltagandevillkor.

Delar att värna:

1. **Vetenskaplig excellens och konkurrensutsatta medel i Pelare I (ERC, MSCA):**
Pelare I tilldelas en föreslagen budget på 44,1 miljarder euro. LTU stödjer fortsatt hög andel konkurrensutsatta medel till *ERC* och *MSCA*, som är nyckelinstrument för att attrahera och utveckla forskningstalanger.
2. **Integrationen av European Research Area (ERA) i Pelare IV:**
Den strukturella placeringen av ERA-frågor (inkl. policy, forskningsinfrastruktur och breddad excellens) i en egen pelare stärker EU:s kapacitet att samordna FoI-insatser över nationsgränser. LTU stödjer särskilt att breddad excellens definieras inkluderande, med erkännande av regional relevans och kapacitetsuppbyggnad, även i Arktiska regioner.
3. **Synergier med nationella satsningar och parallell finansiering:**
Artiklarna 7 och 8 i förslaget (COM(2025) 543) möjliggör kombination av medel från EU-program och nationella/regionala insatser – ett viktigt verktyg för svenska FoI-systemet att samverka strategiskt med FP10.

4. Innovationsekosystem och teknik-infrastruktur:

LTU välkomnar FP10:s förstärkta fokus på att utveckla innovationsmiljöer, teknikplattformar och regionala samverkansstrukturer, särskilt i Pelare III. Dessa insatser kan stärka samverkan mellan akademi och industri i Sveriges perifera regioner.

Delar att mota eller omförhandla:

1. Försvagning av konkurrensutsatt forskningsfinansiering genom JRC:s placering i Pelare I:

Att finansieringen till JRC (2,6 miljarder euro) nu bokförs inom Pelare I, där ERC och MSCA annars konkurrensutsätts, riskerar att minska det reella utrymmet för öppna forskningsmedel. Sverige bör kräva att denna budgetmässiga förskjutning klargörs, och att JRC:s aktiviteter genomförs i dialog med externa forskningsmiljöer.

2. Lump sum som huvudmodell för projektfinansiering:

FP10 föreslår att klumpsumma (lump sum) blir standardmodell. Detta kan vara administrativt effektivt, men missgynnar komplexa eller geografiskt utsatta miljöer – såsom Arktis – där kostnader är svåra att uppskatta exakt i förväg. Det ökar risken för att forskande lärosäten tvingas bära dolda underskott.

3. Otillräcklig overhead-nivå (25 %):

Den bibehållna schablonen för indirekta kostnader är fortsatt för låg i relation till faktiska kostnader vid svenska universitet (40–60 % enligt SUHF-modellen). Detta snedvrider konkurrensförutsättningarna jämfört med länder som har nationell OH-kompensation.

4. Oklar styrning av programmet – svagt medlemsinflytande:

FP10 föreslår en styrningsstruktur där delar av programmet (särskilt missions, EIC och partnerskap) leds av expertgrupper snarare än programkommittéer med nationellt mandat. Sverige bör verka för att medlemsländer även fortsatt har direkt påverkan på arbetsprogram och strategisk inriktning – särskilt inom policy windows som rör svensk industriell styrka.

5. Begränsad tillgång till widening-stöd efter 2030:

FP10 föreslår att tillgången till vissa kapacitetsuppbyggande insatser begränsas från 2030 till länder som kan visa ökad offentlig FoU-finansiering. Även om Sverige inte tillhör den huvudsakliga målgruppen, är det viktigt att säkerställa fortsatt inkludering av regionala och tematiskt viktiga miljöer – exempelvis i Arktis – i bredare excellensinitiativ.